

как составляющей экономической безопасности предприятия, проанализированы угрозы финансовой безопасности и рассмотрены подходы к оценке уровня финансовой безопасности предприятия.

Ключевые слова: безопасность; экономическая безопасность предприятия; финансовая безопасность предприятия; угроза финансовой безопасности предприятия; диагностика финансовой безопасности предприятия.

Summary. In the article the results of researches are reflected in the field of forming of complex mechanism of management of enterprise financial safety. Investigational essence of financial safety as component economic security of enterprise, the threats of financial safety are analysed and going is considered near the estimation of financial strength of enterprise security.

Keywords: safety; economic security of enterprise; financial safety of enterprise; threat of financial safety of enterprise; diagnostics of financial safety.

*Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Лепейко Т.І.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Єлагін Ю.В.*

УДК 657.36

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

*Кузенко Т. Б., к.е.н., доцент,
Сизова В. С., студентка (ХНЕУ)*

Стаття присвячена визначенню взаємозв'язку між управлінням дебіторською заборгованістю та рівнем фінансової безпеки підприємств.

Ключові слова: управління дебіторською заборгованістю, якість дебіторської заборгованості, фінансова безпека підприємства.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання першорядного значення для вітчизняних підприємств набувають проблеми ефективного управління дебіторською заборгованістю. Відповідно до розрахунків, проведених на основі даних Державного комітету статистики України, питома вага дебіторської заборгованості в оборотних активах промислових підприємств на 30 вересня 2009 року складала 65,68 % [6].

Як свідчить господарська практика, понад 80 % загального обсягу дебіторської заборгованості припадає на товарну, що робить її основним об'єктом управління. Таке відволікання коштів з обігу призводить до виникнення фінансових труднощів і становить загрозу для фінансової безпеки підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження різних аспектів управління дебіторською заборгованістю знайшли своє відображення у наукових працях таких економістів, як І. Бланк [2], О. Іванілов [4], І. Пономарьов [7] та ін.

Невід'ємною складовою господарської діяльності суб'єктів господарювання є операційні ризики, які перешкоджають реалізації фінансових інтересів. Зокрема, при наданні товарних кредитів покупцям підприємства наражаються на ризик несвоєчасного повернення коштів, виникнення сумнівної чи безнадійної заборгованості. Від якості дебіторської заборгованості та ефективності її управління певним чином залежить рівень фінансової безпеки та результативність діяльності суб'єктів господарювання.

Проблематика фінансової безпеки підприємства розглядається у працях таких вітчизняних вчених, як О. Ареф'єва [1], Т. Кузенко [1], Т. Загорельська [3], Ю. Кракос [5], Р. Разгон [5], О. Тридід [8] та ін. Однак, у даній предметній області існує ще багато невизначених питань, які потребують подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є виявлення взаємозв'язку між управлінням дебіторською заборгованістю та рівнем фінансової безпеки підприємства.

Результати дослідження. Фінансова безпека підприємства може бути визначена як стан

найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості і рентабельності бізнесу, якості управління та використання основних і оборотних коштів, структури капіталу, норми виплат за цінними паперами, а також курсової вартості цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану і перспектив технологічного та фінансового розвитку [1].

Забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання передбачає захист його пріоритетних інтересів від наявних та потенційних небезпек, ризиків, загроз.

Аналіз практики господарювання вітчизняних підприємств дозволив встановити, що їх основними фінансовими інтересами на сьогодні є: зростання ринкової вартості; максимізація прибутку; забезпечення основним і оборотним капіталом; забезпечення інвестиціями; оптимізація відрахувань до бюджету [8].

Розробка фінансової безпеки підприємства повинна бути комплексом взаємозалежних збалансованих рішень як в області забезпечення захисту фінансових інтересів суб'єкта господарювання, так і в управлінні його фінансовою діяльністю [5].

У процесі ідентифікації різноманітних негативних чинників, що здійснюють вплив на фінансову безпеку, особливу увагу слід акцентувати на операційних ризиках. Вони можуть призвести до отримання збитків від основної діяльності підприємства. Операційні ризики є наслідком прорахунків у виробничій сфері, постачанні та збутовій політиці [2].

Управління дебіторською заборгованістю є невід'ємною складовою збутової діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Велика частка дебіторської заборгованості у загальній структурі активів знижує ліквідність, фінансову стійкість та підвищує ризик фінансових збитків [4].

Тому ефективне управління дебіторською заборгованістю дає змогу нейтралізувати вплив операційних ризиків на діяльність підприємств і, відповідно, підвищити рівень фінансової безпеки.

Дебіторська заборгованість – це складова оборотного капіталу, яка представляє собою вимоги до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, робіт, послуг [4].

Наявність у структурі дебіторської заборгованості значної частки сумнівної, безнадійної свідчить про погіршення якості дебіторської заборгованості, внаслідок відволікання та «замороження» коштів підприємство втрачає можливості раціонально управляти ресурсами та ефективно організувати свою діяльність. За таких умов погіршується фінансовий стан суб'єкта господарювання, знижується рівень фінансової безпеки.

Дослідники-безпекознавці [1, 3] до показників, які характеризуються фінансову безпеку, відносять обсяг дебіторської та кредиторської заборгованості; прострочену дебіторську та кредиторську заборгованість; показники ліквідності та фінансової стійкості; обсяг «портфелю» замовлень; фактичний та необхідний обсяг інвестицій; рівень інноваційної активності, рентабельності виробництва; фондовіддачу; частку забезпеченості власними джерелами фінансування та ін.

Аналіз літературних джерел [2, 4, 7] і проведене дослідження дозволили визначити управління дебіторською заборгованістю підприємства як процес цілеспрямованого, комплексного, систематичного проведення заходів щодо оптимізації обсягів дебіторської заборгованості та забезпечення своєчасної інкасації боргу, що досягається шляхом розробки ефективної кредитної політики, використання сучасних форм рефінансування, здійснення моніторингу за дебіторською і кредиторською заборгованостями, врахування впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, і спрямоване на максимізацію прибутку та підвищення рівня фінансової безпеки підприємства.

На основі систематизації поглядів вітчизняних вчених [2, 4, 7] можна визначити основні етапи формування системи управління дебіторською заборгованістю суб'єкта господарювання:

- 1) створення комісії з управління дебіторською заборгованістю;
- 2) проведення постійного моніторингу дебіторської та кредиторської заборгованостей;
- 3) аналіз дебіторської заборгованості підприємства у попередньому періоді;
- 4) розробка плану управління дебіторською заборгованістю;
- 5) визначення допустимої величини портфеля дебіторської заборгованості на основі прогнозованого обсягу реалізації;
- 6) формування принципів кредитної політики та умов кредитування на основі диференціації покупців продукції за рівнем кредитоспроможності;
- 7) вибір форм розрахунку за товарним кредитом;
- 8) забезпечення використання на підприємстві сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості;
- 9) побудова ефективних систем контролю за рухом і своєчасною оплатою дебіторської заборгованості.

Наслідком впровадження ефективного управління дебіторською заборгованістю мають стати: забезпечення безперебійної роботи підприємства; зниження обсягів вільних поточних активів, і, як наслідок, зниження витрат на їх

фінансування; прискорення обороту оборотних активів; максимізація прибутку підприємства при збереженні ліквідності; підвищення рівня фінансової безпеки підприємства.

Висновки. У сучасних умовах господарювання розробка ефективного управління дебіторською заборгованістю є одним із ключових завдань у вирішенні задач підприємства з позиції забезпечення належного рівня фінансової безпеки та досягнення позитивних результатів у фінансовому оздоровленні. Це дозволить протистояти дестабілізуючим факторам та операційним ризикам, адекватно реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища. Тому у подальшому доцільно проводити дослідження у даному напрямку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ареф'єва О. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1(91). – С. 98-103.
 2. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И. А. Бланк – 2-е изд. перераб. и доп. – К.: Ника-Центр, 2006. – 653 с.
 3. Загорельська Т. Ю. Науково-методичні основи метрології фінансової безпеки підприємства / Т. Ю. Загорельська // Економічний простір. – 2008. – № 20/1. – С. 145-153.
 4. Іванілов О. С. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства / О. С. Іванілов, В. В. Смачило, Є. В. Дубровська // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 1. – С. 156-163.
 5. Кракос Ю. Б. Управління фінансовою безпекою підприємств / Ю. Б. Кракос, Р. О. Разгон // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – № 1(1). – 2008. – С. 86-97.
 6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
 7. Пономарев И. Ф. Формирование финансового механизма политики управления дебиторской задолженностью по товарному кредиту в условиях рыночной экономики / И. Ф. Пономарев, О. А. Легченко // Научные труды Донецкого национального технического университета. Серия: экономическая. – 2005. – № 91. – С. 37-47.
 8. Тридід О. М. Щодо визначення поняття «фінансова безпека підприємства» / О. М. Тридід, К. В. Орехова // Научно-технический сборник. – 2008. – № 87. – С. 240-244. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://eprints.ksame.kharkov.ua/11764/1/240-244>.
- Анотація.** Стаття посвячена определению взаимосвязи между управлением дебиторской задолженностью и уровнем финансовой безопасности предприятия.
- Ключевые слова:** управление дебиторской задолженностью, качество дебиторской задолженности, финансовая безопасность предприятия.
- Summary.** The article is devoted to the definition of relationship between the account receivable management and the level of enterprises' financial security.
- Keywords:** account receivable management, quality of account receivable, financial security of an enterprise.

*Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Лепейко Т.І.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*